

بهبود و تحول در کلاس درس اتفاق می افتد

گزارشی از ششمین همایش درس پژوهی دوره ابتدایی در استان همدان

محمد حسین دیزجی

اشاره

سالنامه
شماره سیزدهم
بهار ۱۳۹۸

۷۶

همیشه یک پرسش هست که بتواند دغدغه‌ای ایجاد کند. یک سؤال که چند نفر را گردهم بیاورد تا تجربه‌ها و دانش خود را به اشتراک بگذارند و درصدد یافتن پاسخ آن باشند. گاهی این سؤال از کلاس درس شروع می‌شود. معلم تدریس می‌کند، بیشتر دانش‌آموزان مطلب را می‌گیرند و تعدادی هم متوجه موضوع نمی‌شوند. معلم به تکاپو می‌افتد. دنبال راه‌حلی می‌گردد تا این مشکل را برطرف کند. مطالعه می‌کند، با همکارانش به مشورت می‌نشیند، تجربه‌های دیگران را مرور می‌کند، و سرانجام در قالب درس پژوهی طرح و ایده‌ای را به محل آزمون می‌گذارد، جواب می‌گیرد و در نهایت کار را به سرانجام می‌رساند. درس پژوهی به دنبال آن است که به گروهی از معلمان دارای مسئله‌های مشترک در فرایند آموزش و یادگیری کمک کند، بهتر بیندیشند و با کمک هم راه‌حلی مناسب را برای حل مسئله‌های خود بیابند.

چندی پیش ششمین همایش درس پژوهی دوره ابتدایی استان همدان برگزار شد. در این برنامه از معلمان و کسانی که با تدبیر و ابتکار خود چه به صورت فردی و چه در قالب گروهی پیرامون مسئله‌ها و دغدغه‌های

آموزشی خود به راه حل‌هایی رسیده و از دستاوردهای حاصل موفق به حل برخی مشکلات دانش‌آموزان در نقاط متفاوت این استان شده بودند قدردانی شد. البته در کنار درس پژوهی نیز طرح دیگری در این استان مطرح شد که از برگزیدگان آن نیز با نام «زندگی پژوهی» سپاس‌گزاری کردند. زندگی پژوهی در واقع طرحی است که به موضوع‌های مرتبط با حوزهٔ درس و زندگی دانش‌آموزان از طریق تلفیق فرایند یاددهی - یادگیری می‌پردازد.

در این جلسه دکتر مرتضی شکوهی، مدیرکل دفتر آموزش دبستانی وزارت آموزش و پرورش، به عنوان مهمان برنامه به ایراد سخن پرداخت و نکاتی را پیرامون درس پژوهی با آنان درمیان گذاشت. آنچه پیش روی شماست گزارشی از این برنامه است که با هم می‌خوانیم.

دکتر شکوهی مدیرکل دفتر آموزش دبستانی: تا زمانی که ما خودمان نخواهیم هیچ تغییری اتفاق نمی‌افتد و اگر هم تغییری صورت بگیرد، مانا، پایا و مستمر نخواهد بود

یک احساس زیبا برای حل مسئله در قالب گروهی

دکتر مرتضی شکوهی در این مراسم که با حضور مدیرکل، معاونان، مدیران، مسئولان آموزش و پرورش و معلمان برتر و پژوهشگر استان همدان برگزار شد،

از فکر کردن، اندیشیدن و پژوهش کردن به عنوان عوامل مهم و تأثیرگذار در موفقیت یاد کرد و گفت: «باید بپذیریم که گام اول برای توانمندسازی را باید خودمان برداریم. حضور در کارگاه‌های آموزش ضمن خدمت بسیار خوب و استفاده از سخنرانی‌ها بسیار سودمند است، اما مهم‌ترین نکته آن است که توانمندسازی باید با باور درونی ما همراه شود. تا زمانی که ما خودمان نخواهیم هیچ تغییری اتفاق نمی‌افتد و اگر هم تغییری صورت بگیرد، مانا، پایا و مستمر نخواهد بود.»

مدیرکل دفتر آموزش دبستانی در ادامه از درس پژوهی به عنوان بستر و نقطه مهمی در بحث انتقال تجربه نام برد و یادآور شد: «درس پژوهی در واقع احساسی زیبا برای حل یک مسئله به صورت گروهی است. در این روش، معلمان به کمک هم به تجزیه و تحلیل مسئله می‌پردازند و به کمک هم به دنبال کشف یک راه حل می‌گردند. این در حالی است که محصول فکر و تجربه من با دیگری متفاوت است. در درس پژوهی، ما این دریافته‌های خود را با هم به اشتراک می‌گذاریم.»

امروز باید باور کنیم که کارکردهای مدرسه تغییر یافته‌اند. سند تحول مدرسه‌ای متفاوت را به ما معرفی می‌کند. امروزه این سند از دانش‌آموز معنای نو و تازه‌ای ارائه می‌کند. دانش‌آموزان ما امروز دیگر تنها یک پذیرنده صرف حرف ما نیستند. سند تحول گرچه نیازمند تحول است و من در اینجا از

تا زمانی که ما خودمان نخواهیم هیچ تغییری اتفاق نمی‌افتد و اگر هم تغییری صورت بگیرد، مانا، پایا و مستمر نخواهد بود

شما می‌خواهیم که با نگاه آزاداندیشانه به آن نگاه کنید و نظرات خودتان را برای ما بفرستید، اما این سند پیام‌های بسیار نوینی را برای همه ما در تمام سطوح مدیریتی دارد.»

وی در ادامه تأکید کرد: «ما باید سراغ بهبود و تحول خود برویم و تحول واقعی توسط معلم و دانش‌آموزان در کلاس درس اتفاق می‌افتد. آنچه که غایت نظر یک برنامه است، تا زمانی که توسط مدیر و معلم در کلاس اجرا نشود به نتیجه نمی‌رسد. معلم باید به نظرهای بالادستی، روان‌شناسی، علوم تربیتی، آموزشی و سایر علوم در کنار تجربه، تحصیلات و تخصص خود اتکا کند و آن را در عمل در کلاس درس خود پیاده سازد تا به نتیجه برسیم. همه ما می‌دانیم که مشارکت، خوب و منفعل کردن بد است. تشویق خوب و تنبیه بد است. هر قدر محیط بچه‌ها را با شوق همراه کنید، آن‌ها بهتر یاد می‌گیرند. لذا ارزش درس پژوهی بر این است که باید برآمده از نیاز معلم باشد.»

دکتر شکوهی در خصوص درس پژوهی و ارتباط آن با معلمان خطاب به مسئولان گفت: «درس پژوهی باید بر اساس آنچه که معلم می‌خواهد اتفاق بیفتد و ما تنها می‌توانیم آن را تبلیغ و ترویج کنیم. نباید اجباری در کار باشد. مجری درس پژوهی را تشویق کنیم، اما رقابت ایجاد نکنیم. به دنبال برترین‌ها و ضعیف‌ترین‌ها نباشیم. بهترین‌ها را در معرض دید قرار بدهیم، اما آنان را زیر فشار رقابت قرار ندهیم.

جشنواره الگوهای تدریس هم به دلیل ورود به فاز مسابقه از مسیر اصلی خود خارج شد.»
مدیرکل دفتر آموزش دبستانی در خاتمه سخنان خود در مورد نتیجه و موفقیت درس پژوهی گفت که باید حاصل را در عملکرد و کنش دانش‌آموز شاهد بود. هر قدر بچه‌ها فعال‌تر باشند، برای یادگیری آماده‌تر عمل کنند، و فراگیری آن‌ها ماندگارتر باشد، طرح معلم به هدف‌های خود نزدیک‌تر شده است. یادگیری امری خودخواسته، درونی و فردی است. هیچ‌کس نمی‌تواند تا زمانی که خودمان نخواهیم آن را در وجود ما عملی سازد.

معلم بالنده و شاگردان پیشرو

پیش از دکتر شکوهی، دکتر محمد پورداود، مدیرکل آموزش و پرورش استان همدان، طی سخنانی به معرفی ویژگی‌های معلمان عصر حاضر پرداخت و از آنان به عنوان کسانی نام برد که توسعه پایدار با سرانگشتان تدبیرشان رقم می‌خورد. وی از معلمانی که صاحب ایده‌های نو و برتر هستند، به عنوان افرادی نام برد که در این دوره هم خودشان موفق هستند و هم می‌توانند زمینه ساز موفقیت دیگران باشند. پورداود یادآور شد: «امروز معلمی که بالنده و با فناوری‌ها و تکنولوژی‌های آموزشی آشناست و بر آن‌ها تسلط دارد، می‌تواند شاگردانی بالنده و پیشرو تربیت کند. تنها اندیشه دادن به شاگردان پاسخ‌گو نیست، بلکه باید با فناوری آموزشی روز پیش برویم. معلم

در این دوران، معلم باید آینده پژوه باشد و برای آینده خود برنامه داشته باشد. یعنی با نگاه به افق آینده در کلاس درس حاضر شود و تدریس کند

باید با استانداردهای کشور و استانداردهای جهانی آشنا باشد و با تسلط بر اطلاعات روز بتواند با شاگردان خود ارتباط برقرار کند و آموزش خود را پیش ببرد. «مدیرکل آموزش و پرورش استان همدان در ادامه به موضوع استفاده از روش‌های نوین تدریس توسط معلمان اشاره کرد و گفت: «در این دوران، معلم باید آینده پژوه باشد و برای آینده خود برنامه داشته باشد. یعنی با نگاه به افق آینده در کلاس درس حاضر شود و تدریس کند. خلاقیت و ابتکار معلم باید به شاگردان او تسری یابد و آن‌ها را دانش‌آموزانی پرسشگر بار بیاورد. در درس پژوهی باید به دنبال یافتن راه حل‌های مسائل باشیم و به صورت هم‌فکری درصدد پیدا کردن جواب سؤال‌ها باشیم. معلم خوب کسی است که فقط یاددهنده نیست، بلکه خود به دنبال یادگیری است.»

یادگیرنده متعالی

یاسر نانکلی، دبیر همایش و معاون آموزش ابتدایی اداره کل آموزش و پرورش استان همدان نیز دیگر سخنران این جلسه بود. وی هدف از برگزاری این برنامه را تجلیل از کسانی دانست که ابتدا خود عاشق یادگیری هستند و ادامه تجربه و تخصص خود را در اختیار دیگران قرار می‌دهند. نانکلی درس پژوهی را راهکاری برای حرفه‌ای شدن معلمان دانست و گفت: «درس پژوهی باعث می‌شود که معلم از یک

طرح زندگی پژوهی سه سال است که در آموزش و پرورش استان همدان اجرا می شود و هدف ما ارتقای سطح خواندن است

یاددهنده صرف به یک یادگیرنده متعالی تبدیل شود و این حاصل یک طراحی جمعی است که آموزگاران و سایر عوامل اجرایی را به شکلی درگیر تدریس او می کند که نتیجه آن متوجه دانش آموز می شود.» معاون آموزش ابتدایی استان همدان سپس به طرح ها و پروژه های زندگی پژوهی اشاره کرد و افزود: « طرح زندگی پژوهی سه سال است که در آموزش و پرورش استان همدان اجرا می شود و هدف ما ارتقای سطح خواندن است. چرا که خواندن مهم ترین نیاز یادگیری بچه ها در طول تحصیل و زندگی است. سواد خواندن مبتنی بر توانایی درک مطلب است. اگر این توانایی در شاگرد تقویت نشود، به یقین حفظ کردن جایگزین آن می شود و بچه ها به مطالعه مطالب خارج از کتاب درسی نمی پردازند. موفقیت و پیشرفت هر شاگردی با میزان توانمندی وی در درک مطلب ارتباط دارد.

وی در خاتمه گزارشی از اجرای این طرح در سطح استان همدان ارائه کرد و گفت: «در این دوره ۷۳۰ آموزشگاه و ۴۳۴۹ نفر از آموزگاران و عوامل اجرایی درگیر درس پژوهی شدند. همچنین ۳۳ هزار دانش آموز نیز با این طرح مرتبط بودند.»

در بخش دیگری از برنامه، **زهرا باقری** یکی از درس پژوهان برگزیده و منتخب استان، طرح خود را برای حاضران تشریح کرد. در پایان نیز از صاحبان طرح های برگزیده تجلیل و قدردانی شد.

برگزیدگان این دوره از جشنواره

بخش درس پژوهی

۱. فرایند یاددهی - یادگیری مفهوم درصد در کلاس پنجم با بهره‌گیری از روش‌های نوین، دبستان پویندگان دانش ۲، ناحیه ۲ همدان.
۲. چگونه چالش‌های تلفظی و ترکیبی صامت (بی) با مصوت (یی) را به دانش‌آموزان یاد بدهیم، دبستان شاهد حاج طوسی، شهرستان ملایر.
۳. مسئله‌سازی به کمک چهار فرایند اصلی (جمع، ضرب، تقسیم و تفریق)، مدرسه دانش، شهرستان کبودرآهنگ.
۴. تقویت فرایند یاددهی - یادگیری تقسیم یک عدد بر عددهای اعشاری با استفاده از روش‌های نوین تدریس، مدرسه رسالت یک، قهاوند.
۵. آموزش مفهومی تقسیم کسر بر کسر با مخرج نامساوی با بهره‌گیری از الگوهای نوین تدریس، مدرسه سمیه، قهاوند.
۶. تقویت فرایند یاددهی - یادگیری مفهوم ضرب کسرها (ضرب عدد در کسر، ضرب کسر در کسر) در کلاس‌های چند پایه (پنجم و ششم) برگرفته از الگوی تدریس نوین تلفیقی، مدرسه شهید محمد منتظری، قهاوند.
۷. مفهوم ترکیبی اعداد (ترکیب‌های دوتایی، جدول جمع نظام‌دار)، مدرسه مقداد، شهرستان بهار.
۸. مراحل روش علمی، مدرسه حاج زرگرها ۲، شهرستان ملایر.
۹. چگونه یادگیری تبدیل واحدهای اندازه‌گیری احجام را برای دانش‌آموزان ماندگارتر سازیم، مدرسه شاهد شهید جابر شیرازی، شهرستان ملایر.
۱۰. الگوی مطلوب آموزش و یادگیری مفهوم سود (ارزش افزوده) در درس ریاضی پایه ششم ابتدایی با بهره‌گیری از روش‌های نوین، دبستان شهید وحدتی پویا، ناحیه ۲ همدان.
۱۱. بدن ما، دبستان شاهد شهید صابریان رنجبر، ناحیه ۱ همدان.

بخش زندگی پژوهی

۱. در جست‌وجو، مدرسه حضرت رقیه (س)، شهرستان کبودرآهنگ.
۲. قهرمان روستای من، دبستان مانده فخریه، شهرستان ملایر.

سالنامه
شماره سیزدهم
په‌سار ۱۳۹۸

۸۳

